

تاریخ تأیید: ۹۵/۰۵/۱۸

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۴/۱۰

سنجش و تعیین ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی

مجید اصغر زاده^۱

مهدی کمالی اطلس^۲

چکیده

این پژوهش باهدف سنجش و تعیین ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی تهیه شده است. سؤال اصلی که در این مقاله سعی شده به آن پاسخ داده شود این است که ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی شامل کدام است؟ و فراوانی هریک از این ویژگی‌ها چقدر است؟ با توجه به نو بودن موضوع مورد مطالعه (شبه امنیتی) هدف پژوهش اکتشافی و روش آن از نوع موردی (زمینه‌ای) است. جامعه آماری پژوهش را کلیه کسانی که مرتکب جرم‌های شبه امنیتی شده‌اند، تشکیل می‌دهد که با استفاده از روش نمونه‌گیری افراد در دسترس تعداد ۵۱ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. سپس پرسشنامه چند محوری بالینی سه (MCMI-III) روی حجم نمونه اجرا و اطلاعات استخراج شده با آمار توصیفی مورد آزمایش قرار گرفت که نتایج به دست آمده نشانگر آن است که ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلالات شخصیت ضداجتماعی، نمایشی، وسواسی، افسرده، دوری‌گزین، خودآزار، خودشیفته و منفی‌گرا در مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی مشاهده می‌گردد. همچنین ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت ضداجتماعی و اختلال شخصیت نمایشی، هرکدام با ۲۳/۵ دپیگیری بیشترین تعداد را در بین مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی به خود اختصاص داده‌اند. ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت وسواسی با ۱۹/۶ دپیگیری در رتبه سوم و ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت افسرده و دوری‌گزین با ۵/۹ دپیگیری در رتبه‌های بعدی و ویژگی‌های شخصیتی مربوط به سه اختلال شخصیت خودآزار، خودشیفته و منفی‌گرا هرکدام با ۲ دپیگیری در رتبه‌های آخر قرار دارند. نکته قابل توجه اینکه ۱۵/۷ دپیگیری نمونه انتخاب شده هیچ اختلال شخصیتی نداشتند.

واژگان کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، جرم، شبه امنیتی.

۱. استادیار روانشناسی تربیتی دانشکده علوم و فنون فارابی (masgharzade@gmail.com)

۲. کارشناسی ارشد اطلاعات دانشکده علوم و فنون فارابی، نویسنده مسئول (sahand1413@chmail.ir)

مقدمه

امروزه با تخصصی شدن مشاغل، توجه به ویژگی‌های ذاتی و اکتسابی متقاضیان هر شغل، بیش‌ازپیش مورد توجه مدیران قرار گرفته است و در سراسر دنیا نهادهای مختلف از شرکت‌های خصوصی گرفته تا نیروهای مسلح، سعی می‌نمایند با گزینش صحیح نیروی انسانی، افرادی را برای جایگاه‌های شغلی خود انتخاب نمایند که از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی متناسب با شرایط کاری آتی باشد؛ چراکه در این صورت مزایای فراوانی متوجه سازمان خواهد شد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. آن شخص برای سازمان، مفید بوده و سازمان را در راه رسیدن به اهداف خود یاری خواهد نمود.

۲. استعدادهای نهفته کارکنان به بهترین وجه شکوفا شده و رضایتمندی شغلی ایجاد خواهد شد که به نوبه خود افزایش کارایی و بازده را در پی خواهد داشت.

۳. از ایجاد استرس‌ها و سایر آسیب‌های شغلی جلوگیری شده و سلامت روانی کارکنان و موفقیت سازمان را در پی خواهد داشت.

پژوهش‌های دهه‌های اخیر در زمینه‌های روانشناسی، مدیریت و حوزه امنیت صورت گرفته نشان می‌دهد که برخی از ویژگی‌های شخصیتی افراد با نحوه عملکرد شغلی آنان در آینده ارتباط دارد؛ یعنی با تعیین ویژگی‌های شخصیتی یک نفر در شروع استخدام می‌توان موفقیت یا شکست وی را با احتمال بالایی پیش‌بینی کرد، همچنین بین برخی از ویژگی‌های شخصیتی و احتمال آلوده شدن شخص به تخلف‌ها و جرم‌های مختلف در آینده ارتباط وجود دارد.

بیان مسئله

پیگیری بالایی از جرم‌های صورت گرفته در بیشتر جوامع، از نوع جرم‌های شبه امنیتی بوده و کشف، شناسایی و خنثی‌سازی این نوع از جرم‌ها بخش زیادی از توان سازمان‌های امنیتی را به

خود اختصاص داده و به این ترتیب باعث کاهش توجه به جرم‌های امنیتی می‌گردد. همواره یکی از دغدغه‌های اصلی سازمان‌های امنیتی این بوده است که چرا برخی از انسان‌ها مرتکب چنین جرم‌هایی می‌شوند؟ و چگونه می‌توان از وقوع این جرم‌های پیشگیری کرد؟ برای پیشگیری از وقوع جرم‌های شبه امنیتی اولین گام، شناخت ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین این نوع از جرم‌های است.

اهمیت و ضرورت

با شناخت ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی می‌توان افرادی را که در آینده احتمال آلودگی آنان به جرم‌های شبه امنیتی زیاد است، شناسایی نمود. همچنین این پژوهش می‌تواند سرآغازی برای بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با سایر انواع جرم‌های و تخلف‌ها باشد.

در شیوه فعلی گزینش نیروی انسانی در بیشتر سازمان‌ها، دید کاملاً سنتی حاکم است و کوچک‌ترین توجهی به اصول روانشناسی صورت نمی‌گیرد که ادامه این روند باعث ورود برخی افراد نامطلوب به بدنه سازمان‌ها خواهد شد.

هدف، سؤال و فرضیه

هدف پژوهش: تعیین ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی و سنجش تأثیر هر یک از ویژگی‌ها

سؤال پژوهش: ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی شامل کدام ویژگی‌ها است؟ و فراوانی هریک از این ویژگی‌ها چقدر است؟

فرضیه پژوهش: با توجه به اکتشافی بودن پژوهش و نو بودن موضوع مورد بررسی (شبه امنیتی) در فرایند پژوهش، در این پژوهش فرضیه‌ای ارائه نمی‌شود.

مفاهیم و مبانی نظری

هر انسان و رویدادی در نوع خود منحصر به فرد است. با وجود این، بین بسیاری از انسان‌ها و رویدادهای زندگی آن‌ها، آن قدر شباهت وجود دارد که بتوان نکات مشترکی را در نظر گرفت و درست همین الگوهای رفتاری است که روانشناسان شخصیت در پی درک آن‌اند. روانشناسی شخصیت برای کلیت فرد و تفاوت‌های فردی اهمیت خاصی قائل است. اگرچه روانشناسان شخصیت وجود شباهت‌هایی بین افراد را قبول دارند، ولی توجه آن‌ها بیشتر به تفاوت‌های بین افراد معطوف است. چرا عده‌ای موفق و بعضی ناموفق‌اند؟ چرا برداشت‌های افراد از امور متفاوت است؟ تنوع استعدادها از کجا ناشی می‌شود؟ چرا عده‌ای به بیماری‌های روانی دچار می‌شوند، در حالی که دیگران در همان شرایط سالم می‌مانند؟ نظریه پردازان شخصیت، به کلیت انسان نیز می‌پردازند؛ بنابراین، روابط پیچیده میان جنبه‌های مختلف کنش انسان، از جمله یادگیری، ادراک و انگیزش را بررسی می‌کنند. پژوهش در شخصیت، به معنی مطالعه ادراک نیست، بلکه مطالعه چگونگی تفاوت افراد در ادراک و نحوه ارتباط این تفاوت‌ها با کنش کلی انسان است. پژوهش در روانشناسی شخصیت، نه تنها بر فرآیند روان‌شناختی خاص، بلکه بر ارتباط این فرآیندها با یکدیگر نیز متمرکز است. درک نحوه عمل این فرایندها با همدیگر و تشکیل یک کل یکپارچه، اغلب فراتر از شناخت هر یک از آن‌ها به طور جداگانه است. انسان به صورت یک کل سازمان یافته عمل می‌کند و در پرتو چنین کلیت و سازمانی است که باید شناخته شود. کمتر جنبه‌ای از کنش انسان را می‌توان تصور کرد که شخصیت وی را منعکس و بیان نکند. به این ترتیب، شخصیت را چگونه تعریف می‌کنیم؟ برای عامه مردم، این کار احتمالاً با قضاوتی ارزشی توأم است، یعنی اگر کسی را دوست دارید، به دلیل شخصیت «خوب» اوست. ولی برای دانشمندان و دانشجویان روانشناسی، اصطلاح «شخصیت» برای تعریف یک زمینه مطالعاتی به کار می‌رود. هر تعریف از شخصیت، بازتاب موضوع‌هایی است که قرار است مطالعه شود و

بیانگر روش‌هایی است که در مطالعه این موضوع‌ها به کار می‌رود. در حال حاضر، تعریف واحدی از شخصیت که مورد توافق همگان باشد، وجود ندارد (پروین، ۱۳۷۴: ۵).

گوردن آلپورت^۱ در این باره به ۵۰ تعریف مختلف از شخصیت در نزد صاحب‌نظران رسیده است. هر اندیشمندی براساس دیدگاه نظری خود، تعریف خاصی از آن ارائه کرده است. بعضی از روانشناسان شخصیت، جنبه‌های بیوشیمیایی و فیزیولوژیکی کنش انسان را مطالعه می‌کنند و از روش‌های مناسب برای پژوهش در این زمینه‌ها سود می‌جویند. گروهی از روانشناسان شخصیت، به افراد و رفتار مشهود آن‌ها توجه می‌کنند. بعضی دیگر شخصیت را تنها به وسیله ارتباط‌های متقابل افراد با یکدیگر و یا نقش‌هایی که در جامعه دارند، تعریف کرده‌اند؛ بنابراین دامنه تعریف‌های موجود و احتمالی شخصیت، از فرآیندهای درونی اندامگان تا رفتارهای مشهود ناشی از تعامل افراد، در نوسان است (اصغر زاده، ۱۳۹۱: ۹۶).

در اینجا به تعدادی از تعریف‌های ارائه شده از سوی اندیشمندان علم روانشناسی اشاره می‌گردد:

- الگوهای معینی از رفتار و شیوه‌های تفکر است که نحوه سازگاری شخص را با محیط

تعیین می‌کنند (اتکینسون، ۱۳۸۲: ۷۳).

- شخصیت بیانگر آن دسته از ویژگی‌های فرد یا افراد است که الگوهای ثابت رفتاری آن‌ها

را نشان می‌دهد (اصغر زاده، ۱۳۹۱: ۹۶).

- مرحوم کی‌نیا در کتاب روانشناسی جنایی تعریف کاملی از شخصیت ارائه کرده است.

«شخصیت عبارت است از سازمان متكاملی، مرکب از خصائص بدنی و روانی آدمی اعم

از ذاتی و مكتسب که جمعاً معرف هویت فرد آدمی است و او را از سایر افراد جامعه

به‌طور روشن متمایز می‌سازد.» شخصیت حقیقتی است واحد و غیرقابل تقسیم که

چگونگی سازگاری اختصاصی فرد آدمی را با محیط و اجتماع تعیین می‌کند (عابدینی،

۱۳۸۷: ۹۶).

1. Gordon Alport

- شخصیت یک مجموعه از خصوصیات و فرآیندهایی است که ترکیب نسبتاً پایداری از رفتارها را در واکنش به افراد، اشیاء و عقاید در محیط برقرار می‌سازد (ادیب، ۱۳۸۹: ۷۲).
- شخصیت همان چیزی است که پیش‌بینی کاری را که فرد در موقعیتی خاص انجام خواهد داد ممکن می‌سازد (شولتز، ۱۳۸۷: ۳۰۳).

رویکرد صفات: در رویکرد صفات سعی بر این است که خصوصیات اساسی فرد که جهت‌دهنده رفتار او است تفکیک و توصیف شود. در این رویکرد، به شخصیت اجتماعی فرد توجه می‌شود و بیشتر توصیف شخصیت و پیش‌بینی رفتار مورد توجه است تا رشد شخصیت. در نظریه‌های صفات مردم از جهت ابعاد یا مقیاس‌هایی که هر یک نمودار یک صفت است متفاوت شمرده می‌شوند. به این ترتیب می‌توان هرکسی را با مقیاس‌های هوش، استواری هیجانی، پرخاشگری و جز آن ارزیابی کرد. پس برای دست‌یافتن به یک توصیف جامع از شخصیت، باید بدانیم که هر فرد در ابعاد مختلف چه جایگاهی دارد (اتکینسون، ۱۳۸۲: ۸۳).

براساس نظریه صفات، ثبات و تداوم رفتارها در طول زمان‌ها و موقعیت‌های مختلف به خصوصیات شخصی پایداری تحت عنوان صفات نسبت داده می‌شود. هر فردی دارای یک سری صفات پایداری است که همیشه همراه فرد هستند (اصغر زاده، ۱۳۹۰: ۱۰۴).

ازجمله روانشناسانی که با رویکرد صفات به بررسی شخصیت پرداخته‌اند می‌توان به روانشناس انگلیسی آلمانی تبار هانس آیزنک (۱۹۹۷-۱۹۱۶) اشاره نمود؛ وی در طول حرفه طولانی و پربار خود ۷۹ کتاب و ۱۰۹۷ مقاله منتشر کرد و در زمان مرگش یکی از مشهورترین روانشناسان دنیا بود (شولتز، ۱۳۸۷: ۳۲۰).

آیزنک پس از تجزیه و تحلیل‌های آماری دقیق معتقد شد که برای شخصیت افراد می‌توان دو بعد قائل شد: یکی درون‌گرایی- برونگرایی و دیگری ناپایداری - پایداری. آیزنک سازمان شخصیت را در نظام سلسله مراتبی قرار می‌دهد. براساس این نظام توصیفی، برای آنکه افراد را در یک تیپ شخصیتی قرار دهیم، شخصیت را در چهار سطح بررسی می‌کنیم:

۱. رفتار درخور مشاهده ۲. عادت ۳. صفت ۴. تیپ (تیرایی، زارعی و چیدری، ۱۳۸۱: ۳۹۶).

جرم: ریشه جرم را می‌توان تا سپیده‌دم تاریخ بشری به واپس برد. از آن گاهی که آدم و حوا به‌علت ارتکاب عمل نهی‌شده‌ای چون خوردن گندم یا سیب از بهشت رانده شدند و پسرشان قابیل برادر خود هابیل را به قتل رساند، «جرم» آغاز راه کرد و از آن زمانی که آدمی با نگاهی حیرتناک و پرسش‌آمیز، صحنه دریده شدن بره‌آهوپی گریزپا را در چنگ و دندان جانوری برافروخته از هراس گرسنگی دید، شالوده جامعه «جرم‌آفرین» نیز ریخته شد. معمولاً جرم را به «بیماری اجتماعی» تشبیه کرده‌اند ولی نزدیک کردن این دو مفهوم دقیقاً درست نیست، زیرا بیماری، در عالم واقع با نشانه‌هایی مشخص می‌شود که جنبه محسوس و ملموس دارد و ممکن است به‌خودی‌خود مورد بررسی قرار گیرد، اما هیچ عملی به‌خودی‌خود جرم نیست. جرم‌های هرقدر زیاد و مهم باشند، مرتکب آن‌ها، هنگامی مجرم تلقی می‌شود که افکار عمومی و «وجدان جمعی» او را مجرم بشناسند. به‌بیان‌دیگر، آنچه عملی را به جرم تبدیل می‌کند جنبه عینی و بیرونی آن نیست بلکه تعیین‌کننده جرم، قضاوتی است که جامعه در مورد آن «رفتار» دارد (ستوده، ۱۳۸۸: ۳۹).

تعریف جرم: (جریمه، اثم، بزه) فعل یا ترک مخالف نهی الزامی که قانون بر آن، کیفری نهاده باشد و عناصرش به قرار زیر است:

الف- پیش از آن فعل یا ترک، قانون صریحاً آن را جرم شمرده باشد (= اصل قانونی بودن

جرم‌ها) پس ابداع جرم به استنباط و تفسیر قانون، اثری ندارد.

ب- فعل یا ترک معین.

ج- عمد (سوء نیت) در جرم خطایی سوء نیت نیست (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۸: ۲۵۳).

تعریف جرم در ارتباط با کژ رفتاری کار آسانی است، زیرا کسی که قوانین رسمی یک جامعه را نقض می‌کند، او را «مجرم» می‌نامند. جرم دارای دو تعریف اثباتی و اجتماعی است. در تعریف اثباتی، هر فعل یا ترک فعلی که به‌موجب قانون برای آن مجازات تعیین‌شده باشد، جرم قلمداد

می‌شود. در تعریف اجتماعی، جرم به فعل یا ترک فعلی گفته می‌شود که مرتکب آن از طرف مردم و جامعه طرد شود؛ به عبارت دیگر، وجدان جمعی جامعه، برخی از رفتارها را مجرمانه و مرتکبان آن‌ها را مستحق مجازات می‌داند. هیچ جامعه‌ای نیست که این دو تعریف از جرم را باهم داشته باشد. به بیان دیگر، می‌توان گفت که در تمامی جامعه‌ها، میان تعریف اثباتی جرم (آنچه قانون آن را جرم می‌داند و یا قدرت حاکم اراده و مجازات مرتکبان این رفتارها را دارد) و جرم به معنای اجتماعی (آنچه مردم و وجدان جمعی آن را رفتار مجرمانه می‌دانند) تفاوتی وجود دارد؛ اما در برخی جامعه‌ها این تفاوت اندک و در بعضی حاد و زیاد است (ستوده، ۱۳۸۸: ۴۰).

تعریف حقوقی جرم: به موجب ماده ۲ قانون مجازات اسلامی هر فعل یا ترک فعلی که در قانون (منظور قوانین کیفری می‌باشد) برای آن مجازات تعیین شده باشد، جرم قلمداد می‌شود (رضوی، ۱۳۸۶: ۴۸).

تعریف جرم امنیتی: جرم‌های علیه امنیت کشور به دو دسته جرم‌های علیه امنیت خارجی و داخلی تقسیم شده که برخی به علت تفکیک‌ناپذیر بودن امنیت کشور این تقسیم را بدون محمل دانستند (احمدوند، ۱۳۸۷: ۳۷).

جرم‌های امنیتی که علیه امنیت داخلی کشور رخ می‌دهد به آن دسته از جرم‌هایی می‌گویند که به قصد برهم زدن امنیت و اخلال در نظم عمومی یا تخریب مراکز دولتی و نظامی یا خراب‌کاری در تأسیسات عام‌المنفعه‌ای که به هزینه دولت ایجاد می‌شود یا به قصد صدمه زدن به حیات اعضای قوه مجریه یا ضدیت با دولت و ساقط کردن آن صورت می‌گیرد. جرم‌های علیه امنیت اعم از داخلی و خارجی اعمال مجرمانه‌ای است که موجب لطمه به منافع و مصالح کشور شده و موقعیت سیاسی داخلی و امنیت و استقلال کشور را به مخاطره می‌اندازد (احمدوند، ۱۳۸۷: ۳۸).

جرم‌های شبه امنیتی: جرم‌های شبه‌امنیتی به جرم‌هایی گفته می‌شود که در ظاهر جنبه غیرامنیتی دارند ولی با توجه به تأثیرگذاری آن‌ها در تأمین و یا نقصان امنیت به جرم‌های شبه‌امنیتی معروف شده‌اند. مهم‌ترین جرم‌های شبه‌امنیتی در آجا عبارت‌اند از:

۱. **قاچاق مواد مخدر:** قاچاق مواد مخدر، پخش و توزیع و گسترش آن ازجمله معروف‌ترین جرم‌های شبه‌امنیتی است. در دهه‌های معاصر مواد مخدر به‌عنوان یکی از ابزارهای براندازی و ناتوان کردن نیروهای یک کشور به‌کار رفته است. نیروهای آجا، با توجه به وظیفه تعریف شده و مأموریت ذاتی، وظیفه دفاع از مرزهای جمهوری اسلامی ایران را به عهده دارند. ورود مواد مخدر در حوزه‌های آجا و یا دخالت کارکنان آجا در امر قاچاق مواد مخدر هر دو باعث آسیب جدی به توان دفاعی آجا می‌گردد. در سال‌های اخیر مواد مخدر به‌ویژه مواد مخدر صنعتی به‌عنوان یکی از خطرات امنیتی در آجا و حوزه‌های مرتبط شناسایی شده است.

۲. **قاچاق (غیر از مواد مخدر):** قاچاق از پدیده‌هایی است که می‌توان از آن به‌عنوان جرم‌های شبه‌امنیتی نام برد. قاچاق کالا، سوخت، کالاهای کمیاب و... از مواردی هستند که امکان ورود کارکنان و مرتبطین حوزه آجا به آن‌ها وجود دارد. دخالت و مشارکت کارکنان پایور، کارکنان وظیفه و سایر مرتبطین آجا به آن باعث آسیب‌پذیری آجا و کاهش توان دفاعی خواهد شد. یکی از علل بررسی قاچاق در حوزه جرم‌های شبه‌امنیتی، ایجاد شرایط (خواسته و یا ناخواسته) لازم برای پنهان‌کاری و تردهای غیرقانونی است که ضمن ایجاد شرایط ارتباط‌های سوء امنیتی با بیگانگان، باعث ازبین بردن حریم‌های تعریف شده کارکنان آجا می‌شود. نتیجه این امر کاهش توان دفاعی و ایجاد بستر لازم برای نفوذ بیگانگان در حریم آجا می‌شود.

۳. **مسائل سوء اخلاقی:** مسائل سوء اخلاقی ازجمله جرم‌هایی است که در ظاهر جنبه امنیتی ندارد، اما زمینه‌ساز بسیاری از جرم‌های امنیتی است. امروزه بهره‌برداری سازمان‌های اطلاعاتی (به غیر از سازمان‌های اطلاعاتی ج.ا.ا) از زن به‌عنوان یک تله امنیتی بر کسی پوشیده نیست. باوجود اطلاع و حتی اطمینان همگان از این موضوع کماکان این حربه یکی از حربه‌های مؤثر

امنیتی برای به دام انداختن و وادار نمودن کارکنان نظامی به جاسوسی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. در مواردی که ارتباط‌های نامتعارف از سوی سرویس‌های حریف طراحی نشده باشد هم امکان بهره‌برداری از این موضوع برای آن‌ها وجود دارد. شناخت این نقطه‌ضعف برای نفوذ در فرد و یا بهره‌گیری از آن برای وادار کردن افراد (به‌ویژه جایگاه‌های حساس) به جاسوسی و سایر جرم‌های امنیتی متصور است.

۴. **مفاسد مالی:** مفاسد مالی از جمله جرم‌های غیرامنیتی است که باعث آسیب‌پذیری مجموعه آجا می‌شود. مفاسد مالی علاوه بر زیان‌های اقتصادی که به آجا تحمیل می‌نماید، باعث کاهش توان دفاعی، ورود سلاح و مهمات، ابزارها، کالاها و خدمات نامرغوب به آجا شده که در ایجاد نارضایتی نقش مؤثری دارد.

۵. **جعل اسناد و مدارک غیرنظامی:** جعل اسناد و مدارک با انگیزه سود فردی یا گروهی محدود، درپیکره آجا و یا حوزه‌های مرتبط با آجا ایجاد شده و درنهایت خسارت‌های اصلی متوجه آجا می‌شود. جعل در مراحل استخدامی، جعل مدارک تحصیلی و... معمولاً به‌نوعی انجام می‌شود که در بررسی نهایی خسارت‌های آشکار و پنهان، کوتاه‌مدت و بلندمدت را به آجا تحمیل می‌کند (شیردل، ۱۳۹۱: ۶۴).

پیشینه

جرم و شخصیت: پژوهش‌های بسیار زیادی درباره ارتباط جرم و شخصیت انجام شده است. به‌عنوان مثال در پژوهشی که توسط آشوری و عظیم زاده (۱۳۸۹) صورت گرفته است عنوان شده که بحبوحه سنی ارتکاب بیشترین کجروی‌ها «هفده‌سالگی» است و رابطه‌ای قطعی بین کجروی در نوجوانی و ادامه آن در بزرگسالی وجود دارد، بنابراین بزهکاران مزمن نوجوان همان بزهکاران حرفه‌ای آینده‌اند. زودترین زمان برای کجروی در حدود ۱۰ سالگی است؛ اما عمدتاً سن شروع بزهکاری ۱۳ تا ۱۹ سالگی می‌باشد که در ۲۵ تا ۳۵ سالگی به نقطه عطف خود رسیده و پس از آن بزهکاری به‌تدریج کاهش می‌یابد. پژوهشی در کالیفرنای آمریکا در سال

۲۰۰۳ نشان داد که فقط ۶ نفر از ۵۳ فردی که دارای بازداشت‌های پیش‌رس بوده‌اند به‌عنوان افراد ضداجتماعی شناسایی نشده‌اند و تنها ۱۱ نفر از ۵۱ بزهکار مزمن، آغازگران پیش‌رس بزه نبوده‌اند. مطالعه شخصیت بزهکاران پیش‌رس، نشانگر وجود «عوامل خطر» زیستی، روانی، خانوادگی و اجتماعی است که شناخت این عوامل، ضرورت مداخله‌های کارشناسانه چندبعدی را روشن می‌سازد. برنامه‌هایی که ضمن حفظ جوان در جامعه و خانواده به اصلاح و درمان تأکید می‌ورزند تا با خدمات چندگانه «رشد مدارانه» موجب ارتقای توانایی‌های طبیعی جوان برای جهش مثبت به سمت استقلال در تصمیم‌گیری و گزینش عاقلانه زندگی اجتماعی شوند (آشوری و عظیم زاده، ۱۳۸۹: ۱۷).

ابراهیمی نسب (۱۳۸۵) در پژوهشی به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی با بزهکاری پسران نوجوان در اصفهان پرداخته است. وی در این پژوهش برای ارزیابی شخصیت از پرسشنامه شخصیتی آیزنک (فرم کوتاه) استفاده نموده و درنهایت به این نتیجه رسیده است که پسران نوجوان عادی به‌طور معنی‌داری برون‌گراتر از پسران نوجوان بزهکار بوده‌اند.

در پژوهشی دیگر طهماسبیان (۱۳۹۱) به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی نظریه آیزنک با الگوی مجرمانه شرارت و رفتار جنایی در بین زندانیان شهر کرمانشاه پرداخته است. در این پژوهش پس از اجرای آزمون شخصیت آیزنک مشخص شد بین تیپ‌های شخصیتی آیزنک با شخصیت ضداجتماعی رابطه معنی‌داری برقرار بوده است.

در پژوهشی که احمدی و کونانی (۱۳۸۹) با استفاده از پرسشنامه آیزنک (فرم کوتاه)، انجام شده مشخص گردید پسران نوجوان بزهکار به‌طور معنی‌داری، روان رنجورتر و روان‌پریش‌تر از پسران نوجوان غیر بزهکار می‌باشند. پسران نوجوان غیر بزهکار برون‌گراتر از پسران نوجوان بزهکار بوده‌اند.

در بسیاری از پژوهش‌ها بین برخی از ویژگی‌های شخصیتی و ارتکاب به انواع مختلف جرم‌های رابطه قوی مشاهده شده است. به‌عنوان مثال اختلالات شخصیتی ضداجتماعی در میان جمعیت

مجرمان بسیار شایع است و کسانی که دارای این اختلال هستند، آمادگی قابل توجهی از جهت شخصیت، شیوه زندگی و انگیزه برای ارتکاب اعمال مجرمانه دارند. متخصصان سلامت روانی بر این نکته توافق دارند که قاتلان زنجیره‌ای آزارگر، افرادی جامعه‌ستیز و بی وجدان هستند، احساس ندامت در آن‌ها وجود ندارد و تنها به بنابراین شخصی خود در زندگی اهمیت می‌دهد و از این‌رو امکان همدردی با رنج‌های قربانیان خود را ندارد (کوکسیس^۱، ۲۰۰۸: ۱۸).

شخصیت عنصر ثابت رفتاری فرد، شیوه بودن او و ساختار پویایی است که به تدریج و در طول زمان شکل می‌گیرد و با نفوذ عوامل گوناگون متحول می‌شود. شخصیت «بزهکار مزمن» ناشی از یک الگو یا سندرم شخصیتی است که معمولاً از آن به عناوین شخصیت «ضداجتماعی»، «جامعه‌ستیز» یا «اجتماع‌ستیز» نام برده می‌شود. مطالعه ساختار شخصیت بزهکاران حرفه‌ای نشان می‌دهد که ایشان به دلیل ساختار روحی خود دارای آستانه مقاومت پایین بوده که به راحتی درهم شکسته شده و فرد را به فساد و گمراهی می‌کشاند. ضداجتماعی شدن در ایشان، موجب می‌شود تا آنان روابط پایداری با سایرین نداشته و دارای رفتارهای تکانشی، فرار از مدرسه و خانه، دروغ‌گویی، مصرف مواد مخدر و ... باشند. «روان‌گسیختگی» یا شخصیت «روان‌گسیخته» مهم‌ترین اختلال شخصیتی در بزهکاران مزمن است و اختلالات دیگری مثل بی‌قراری، وسواس، انزواطلبی، ابتلا به توهم، منفی‌بافی، تعدد شخصیت، هیستری، پرخاشگری و «اختلال شخصیت ضداجتماعی» که آن را «جامعه‌رنجوری» یا «جامعه‌زدگی» نیز می‌دانند سبب می‌گردد تا افراد مبتلا از همان سنین آغازین به ستیزهای مکرر با جامعه واداشته شوند (آشوری و عظیم زاده، ۱۳۸۹: ۱۷).

بررسی اختلالات شخصیت و وابستگی به مواد به عنوان پیش‌بینی‌کننده جنایتکاری نشان داده است که اشخاص وابسته به مواد افیونی بیشتر مرتکب جرم‌های می‌شوند (کارلوس و همکاران،

۱۳۸۶، به نقل از گروسی فرشی، ۱۳۸۶: ۲۷). همین گزارش‌ها نشان داده‌اند که وابستگی به الککل و مواد رابطه بین اختلالات روانی و جرم را تسهیل می‌کنند.

در پژوهشی با عنوان رابطه بین اختلال شخصیت خودشیفته و اختلال شخصیت ضداجتماعی که در سال ۲۰۰۲ ازسوی وارن و همکاران در بین ۱۰۰ نفر از مجرمین انجام شد، نشان می‌دهد رابطه‌ای قوی بین اختلال‌های شخصیت ضداجتماعی و خودشیفته با نوع جرم نشان داد. جرمی‌کوید گزارش کرده است که نتیجه بررسی‌ها روی ۲۶۰ نفر از افراد بهنجار و زندانی در انگلستان وجود دارد که بین اختلالات شخصیت و رفتارهای جنایی رابطه وجود دارد. حدود ۶۹ دپیگیری از این نمونه دچار اختلال شخصیت مرزی بودند، اختلال شخصیت ضداجتماعی ۵۵ درصد، اختلال شخصیت خودشیفته ۴۸ دپیگیری و اختلال شخصیت پارانوئید ۴۷ دپیگیری گزارش شده‌اند (گروسی فرشی، ۱۳۸۶: ۲۷).

بررسی میزان شیوع اختلالات شخصیت در مجرمین زندانی شهرکرد نشان داد که میزان شیوع اختلالات شخصیت در یک نمونه ۲۱۶ نفری، حدود ۵۵/۲ دپیگیری بود. در این پژوهش، اختلال شخصیت ضداجتماعی با ۱۸/۲ دپیگیری شایع‌ترین اختلال گزارش شده است (پالاهنگ، ۱۳۷۹، به نقل از گروسی فرشی، ۱۳۸۶: ۲۷). همچنین در پژوهشی که توسط عبدالهادی (۱۳۸۲) با عنوان بررسی فراوانی اختلالات شخصیت در زنان زندانی روی ۲۰۰ زن مجرم انجام داد این نتایج به‌دست آمد: ۳۳/۳ دپیگیری اختلال شخصیت نمایشی، ۳۵/۵ دپیگیری اختلال شخصیت پارانوئید، ۳۳ دپیگیری اختلال شخصیت اسکیزوئید، ۳۱ دپیگیری اختلال شخصیت مرزی و ۳ دپیگیری اختلال شخصیت ضداجتماعی (گروسی فرشی، ۱۳۸۶: ۲۷).

پژوهش گروسی فرشی، محمود علی‌لو و اسمعیل کورانه (۱۳۸۶) با موضوع مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های مقابله‌ای مجرمین با افراد بهنجار انجام دادند نشان داد بین مقیاس‌های بالینی شخصیت در دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین در مقیاس‌های اختلال

شخصیت ضداجتماعی، مرزی، اختلال وابسته به مواد و اختلال وابسته به الکل تفاوت معنادار بین این دو گروه وجود داشت (گروسی فرشی، محمود علی لو و اسمعیلی کورانه، ۱۳۸۶ : ۲۷).

نوع و روش پژوهش و جامعه آماری

با توجه به نو بودن موضوع مورد مطالعه (شبه امنیتی) و تعیین الگوهای شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی نوع پژوهش اکتشافی، از نوع توصیفی-تحلیلی و با توجه به اینکه زمینه خاصی به‌طور عمیق مورد بررسی می‌شود از زیر مقوله‌های آن و از نوع موردی (زمینه‌ای) است.

جامعه آماری پژوهش تمام افرادی است که مرتکب جرم‌های شبه امنیتی شده‌اند و با توجه به مشکلات دسترسی به مجرمین شبه‌امنیتی، تعداد ۵۱ نفر به‌عنوان حجم نمونه از افراد در دسترس انتخاب گردیدند.

ابزارهای گردآوری اطلاعات: مهم‌ترین ابزار استفاده شده در این پژوهش پرسشنامه آزمون بالینی چندمحوری میلون سه (ام.سی.ام.آی-۳) است. آزمون بالینی چند محوری میلون-سه (MCMI-III¹) یک مقیاس خودسنجی با ۱۷۵ گویه بلی/خیر است که ۱۴ الگوی بالینی شخصیت و ۱۰ نشانگان بالینی را می‌سنجد و برای بزرگسالان ۱۸ سال به بالا، استفاده می‌شود. سؤال پژوهش: ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی کدام است؟ و فراوانی هریک به چه میزان است؟

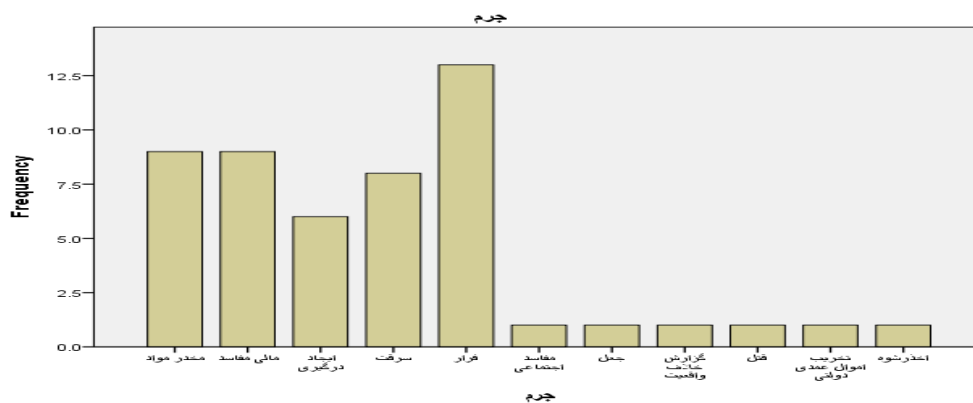
برای رسیدن به پاسخ، پس از تعیین حجم نمونه با انجام هماهنگی‌های لازم به ندامتگاهی که تعدادی از مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی در آنجا حضور داشتند، مراجعه و نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام شد. پرسشنامه‌های تکمیل‌شده توسط نرم‌افزار مختص همین پرسشنامه مورد تفسیر قرار گرفت و نیمرخ شخصیتی آزمودنی‌ها تهیه گردید. سپس اطلاعات به‌دست‌آمده به‌وسیله نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد که نتایج به‌دست آمده به‌شرح زیر است:

جدول ۱. توزیع فراوانی متغیر نوع جرم

نوع جرم	فراوانی	درصد	دپیگیری معتبر	دپیگیری تراکمی
مواد مخدر	۹	۱۷/۶	۱۷/۶	۱۷/۶
مفاسد مالی	۹	۱۷/۶	۱۷/۶	۳۵/۳
ایجاد درگیری	۶	۱۱/۸	۱۱/۸	۴۷/۱
سرقت	۸	۱۵/۷	۱۵/۷	۶۲/۷
فرار از خدمت	۱۳	۲۵/۵	۲۵/۵	۸۸/۲
مفاسد اجتماعی	۱	۲/۰	۲/۰	۹۰/۲
جعل	۱	۲/۰	۲/۰	۹۲/۲
گزارش خلاف واقعیت	۱	۲/۰	۲/۰	۹۴/۱
قتل	۱	۲/۰	۲/۰	۹۶/۱
تخریب عمدی اموال دولتی	۱	۲/۰	۲/۰	۹۸/۰
اخذ رشوه	۱	۲/۰	۲/۰	۱۰۰/۰
کل	۵۱	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

جدول ۱ مربوط به توزیع فراوانی متغیر نوع جرم است. برابر این جدول بالاترین فراوانی مربوط به جرم فرار از خدمت با تعداد ۱۳ مورد و کمترین فراوانی مربوط به جرم‌های جعل، گزارش خلاف واقعیت، مفاسد اجتماعی، قتل، تخریب عمدی اموال دولتی، اخذ رشوه هرکدام به تعداد یک مورد است. پس از فرار نیز مواد مخدر و مفاسد مالی هرکدام با ۹ مورد در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. همچنین بالاترین دپیگیری فرانی مربوط به جرم فرار با ۲۵.۵٪ است و جرم‌های مواد مخدر و مفاسد مالی هرکدام با ۱۷.۶٪ در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. نمودار ۱ هم گویای این مطلب است.

نمودار ۱. نمودار فراوانی متغیر جرم‌ها

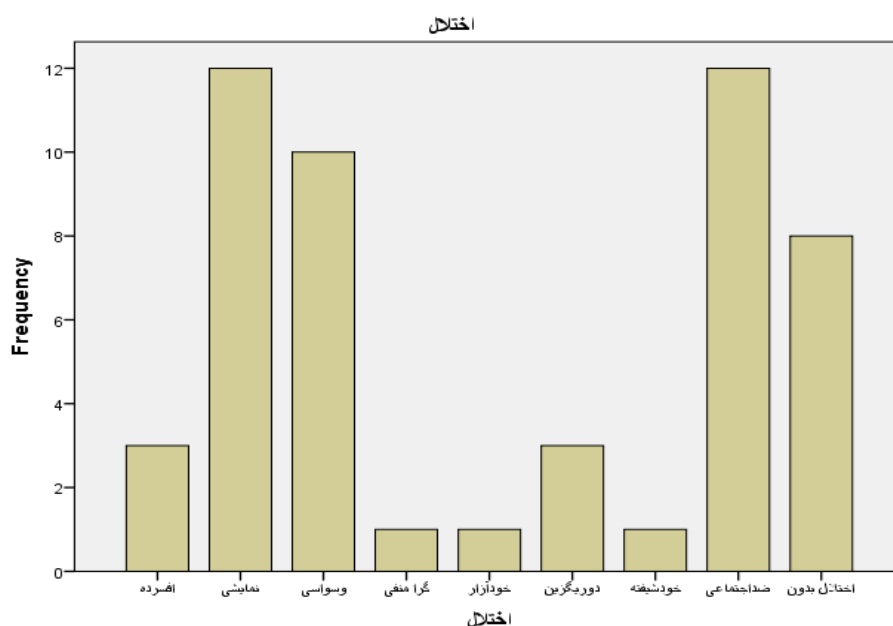
جدول ۲. توزیع فراوانی متغیر نوع اختلال

نوع اختلال	فراوانی	درصد	دپیگیری معتبر	دپیگیری تراکمی
افسرده	۳	۵/۹	۵/۹	۵/۹
نمایشی	۱۲	۲۳/۵	۲۳/۵	۲۹/۴
وسواسی	۱۰	۱۹/۶	۱۹/۶	۴۹/۰
منفی گرا	۱	۲/۰	۲/۰	۵۱/۰
خودآزار	۱	۲/۰	۲/۰	۵۲/۹
دوری گزین	۳	۵/۹	۵/۹	۵۸/۸
خودشیفته	۱	۲/۰	۲/۰	۶۰/۸
ضداجتماعی	۱۲	۲۳/۵	۲۳/۵	۸۴/۳
بدون اختلال	۸	۱۵/۷	۱۵/۷	۱۰۰/۰
کل	۵۱	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

جدول ۲، توزیع فراوانی متغیر نوع اختلال را نشان می‌دهد که براساس آن، بالاترین دپیگیری فراوانی ۲۳.۵٪ مربوط به اختلال‌های نمایشی و ضداجتماعی است و دپیگیری مربوط به اختلال وسواسی ۱۹.۶٪ است که در رده دوم قرار دارد. کمترین دپیگیری نیز ۲٪ مربوط به اختلال‌های

خودشیفته، منفی‌گرا و خودآزار است. تعداد هشت نفر از اعضای جامعه نمونه هیچ اختلالی نداشتند که ۱۵.۶٪ جامعه نمونه را شامل می‌گردد. نمودار ۲ نیز نشانگر این مطلب است.

نمودار ۲. نمودار متغیر اختلال‌های شخصیتی

جدول ۳. ویژگی‌های شخصیتی جرم‌های شبه امنیتی

جرم‌های شبه امنیتی	شرح ویژگی‌های شخصیتی
مواد مخدر	۱. ناتوانی در پیروی کردن از هنجارهای اجتماعی و قانون‌شکنی پیاپی.
	۲. فریب‌کاری.
	۳. تکانش‌گری یا ناتوانی در برنامه‌ریزی کردن از پیش.
	۴. تحریک‌پذیری یا پرخاشگری.
	۵. نادیده گرفتن ایمنی خود یا دیگران به صورت بی‌پروا.
	۶. وظیفه‌شناسی یا بی‌مسئولیتی پیاپی.

۷. پشیمان نشدن.	
۱. اشتغال ذهنی به جزئیات، مقررات، نظم یا برنامه‌ها تا حدی که نکته اصلی یک فعالیت از دست می‌رود. ۲. کمال‌گرایی مفرط که در کامل کردن تکلیف اختلال ایجاد می‌کند. ۳. وقف کردن بیش از حد خود به کار، بدون داشتن اوقات فراغت و روابط دوستی. ۴. انعطاف‌ناپذیری و وظیفه‌شناسی بیش‌ازحد درباره مسائل اخلاقی یا ارزش‌ها. ۵. ناتوانی در دور انداختن چیزهای فرسوده یا بی‌ارزش. ۶. اکراه در واگذار کردن تکالیف به دیگران مگر اینکه دیگران دقیقاً همان کارها را انجام دهند. ۷. خست در خرج کردن برای خود و دیگران. ۸. خشکی و لجاجت نشان می‌دهد.	مفاسد مالی
۱. ناراحتی در موقعیت‌هایی که او کانون توجه قرار ندارد. ۲. رفتار نامناسبی که از لحاظ جنسی اغواکننده یا تحریک‌آمیز است. ۳. ابراز هیجان‌ها به صورتی که سریعاً تغییر می‌کند و سطحی است. ۴. همواره برای جلب کردن توجه به خود از ظاهر جسمانی استفاده می‌کند. ۵. سبک گفتاری دارد که بیش‌ازحد کلی است و به جزئیات نمی‌پردازد. ۶. خودنمایی و ابراز هیجان اغرق‌آمیز. ۷. بسیار تلقین‌پذیر است. ۸. روابط را صمیمانه‌تر از آنچه واقعاً هستند در نظر می‌گیرد.	ایجاد درگیری
۱. ناتوانی در پیروی کردن از هنجارهای اجتماعی و قانون‌شکنی پیاپی. ۲. فریب‌کاری. ۳. تکانش‌گری یا ناتوانی در برنامه‌ریزی کردن از پیش.	سرقت

۴. تحریک‌پذیری یا پرخاشگری. ۵. نادیده گرفتن ایمنی خود یا دیگران به صورت بی‌پروا. ۶. وظیفه‌شناسی یا بی‌مسئولیتی پیاپی. ۷. پشیمان نشدن.	
۱. ناتوانی در پیروی کردن از هنجارهای اجتماعی و قانون‌شکنی پیاپی. ۲. فریب‌کاری. ۳. تکانش‌گری یا ناتوانی در برنامه‌ریزی کردن از پیش. ۴. تحریک‌پذیری یا پرخاشگری. ۵. نادیده گرفتن ایمنی خود یا دیگران به صورت بی‌پروا. ۶. وظیفه‌شناسی یا بی‌مسئولیتی پیاپی. ۷. پشیمان نشدن.	فرار
۱. ناراحتی در موقعیت‌هایی که او کانون توجه قرار ندارد. ۲. رفتار نامناسبی که از لحاظ جنسی اغواکننده یا تحریک‌آمیز است. ۳. ابراز هیجان‌ها به صورتی که سریعاً تغییر می‌کند و سطحی است. ۴. همواره برای جلب کردن توجه به خود از ظاهر جسمانی استفاده می‌کند. ۵. سبک گفتاری دارد که بیش از حد کلی است و به جزئیات نمی‌پردازد. ۶. خودنمایی و ابراز هیجان اغراق‌آمیز. ۷. بسیار تلقین‌پذیر است. ۸. روابط را صمیمانه‌تر از آنچه واقعاً هستند در نظر می‌گیرد.	مفاسد اجتماعی
۱. اشتغال ذهنی به جزئیات، مقررات، نظم یا برنامه‌ها تا حدی که نکته اصلی یک فعالیت از دست می‌رود. ۲. کمال‌گرایی مفرط که در کامل کردن تکلیف اختلال ایجاد می‌کند. ۳. وقف کردن بیش از حد خود به کار، بدون داشتن اوقات فراغت و روابط	جعل

دوستی. ۴. انعطاف‌ناپذیری و وظیفه‌شناسی بیش‌ازحد درباره مسائل اخلاقی یا ارزش-ها. ۵. ناتوانی در دور انداختن چیزهای فرسوده یا بی‌ارزش. ۶. اکراه در واگذار کردن تکالیف به دیگران مگر اینکه دیگران دقیقاً همان کارها را انجام دهند. ۷. خست در خرج کردن برای خود و دیگران. ۸. خشکی و لجاجت نشان می‌دهد.	
۱. بسیار فداکار و ازخودگذشته هستند و به دیگران اجازه می‌دهند از آن‌ها سوءاستفاده کنند. ۲. اتکا به دیگران. ۳. جلب محبت دیگران. ۴. معمولاً تقصیر را پذیرفته و گردن می‌گیرند.	گزارش خلاف واقعیت
۱. اشتغال ذهنی به جزئیات، مقررات، نظم یا برنامه‌ها تا حدی که نکته اصلی یک فعالیت از دست می‌رود. ۲. کمال‌گرایی بیش از حد که در کامل کردن تکلیف اختلال ایجاد می‌کند. ۳. وقف کردن بیش از حد خود به کار، بدون داشتن اوقات فراغت و روابط دوستی. ۴. انعطاف‌ناپذیری و وظیفه‌شناسی بیش‌ازحد درباره مسائل اخلاقی یا ارزش-ها. ۵. ناتوانی در دور انداختن چیزهای فرسوده یا بی‌ارزش. ۶. اکراه در واگذار کردن تکالیف به دیگران مگر اینکه دیگران دقیقاً همان کارها را انجام دهند.	قتل

۷. خست در خرج کردن برای خود و دیگران. ۸. خشکی و لجاجت نشان می‌دهد.	
۱. ناراحتی در موقعیت‌هایی که او کانون توجه قرار ندارد. ۲. رفتار نامناسبی که از لحاظ جنسی اغواکننده یا تحریک‌آمیز است. ۳. ابراز هیجان‌ها به صورتی که سریعاً تغییر می‌کند و سطحی است. ۴. همواره برای جلب کردن توجه به خود از ظاهر جسمانی استفاده می‌کند. ۵. سبک گفتاری دارد که بیش از حد کلی است و به جزئیات نمی‌پردازد. ۶. خودنمایی و ابراز هیجان اغرق آمیز. ۷. بسیار تلقین‌پذیر است. ۸. روابط را صمیمانه‌تر از آنچه واقعاً هستند در نظر می‌گیرد.	تخریب عمدی اموال دولتی
۱. احساس گناه، پشیمانی، بی‌کفایتی و بی‌ارزشی. ۲. بدبین و مستعد نگرانی. ۳. عبوس، گرفته، بدبین، بسیار جدی، ساکت و منفعل. ۴. عزت نفسی پایین و تمایل به ناراحتی و نگرانی بی‌مورد. ۵. افسرده هستند و حتی در لذت‌بخش‌ترین تجارب، شاد به نظر نمی‌رسند. ۶. رفتار بی‌روح آن‌ها اغلب دیگران را از آن‌ها دور می‌سازد.	اخذ رشوه

در جدول ۳ ویژگی‌های شخصیتی مؤثر در ارتکاب هرکدام از جرم‌های شبه امنیتی برشمرده شده است.

جدول ۴. جدول فراوانی هرکدام از اختلال‌های شخصیتی در مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی

نوع اختلال	دپیگیری تأثیر
ضداجتماعی	۲۳/۵
نمایشی	۲۳/۵
وسواسی	۱۹/۶
بدون اختلال	۱۵/۷

افسرده	۵/۹
دوری گزین	۵/۹
خودآزار	۲
خودشیفته	۲
منفی گرا	۲
جمع کل	۱۰۰

همان گونه که از جدول ۴ نیز مشخص است، اختلال شخصیت ضداجتماعی و نمایشی بیشترین فراوانی در بین مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی را دارند. اختلال شخصیت وسواسی نیز فراوانی قابل توجهی در میان مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی داشته است. فراوانی سایر اختلال‌های شخصیتی کم و زیر ۶ دپیگیری است. نکته قابل توجه اینکه ۱۵/۷ دپیگیری از مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی از لحاظ اختلال‌های شخصیتی سالم و بدون هرگونه اختلالی بوده‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

سؤال: ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی کدامند؟ و فراوانی هر یک از این ویژگی به چه میزان است؟

با توجه به جدول‌های شماره ۳ و ۴ مشخص می‌گردد ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت ضداجتماعی و اختلال شخصیت نمایشی، هرکدام با ۲۳/۵ دپیگیری بیشترین فراوانی را در میان مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی دارند. ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت وسواسی با ۱۹/۶ دپیگیری در رتبه سوم و ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت افسرده و دوری‌گزین با ۵/۹ دپیگیری در رتبه‌های بعدی و ویژگی‌های شخصیتی مربوط به سه اختلال شخصیت خودآزار، خودشیفته و منفی‌گرا هرکدام با ۲ دپیگیری در رتبه‌های آخر قرار دارند. نکته قابل توجه اینکه ۱۵/۷ دپیگیری نمونه درنظر گرفته شده هیچ اختلال شخصیتی نداشته‌اند.

همان گونه که مشاهده می‌گردد ۶۶/۹ دپیگیری نمونه آماری دارای یکی از سه اختلال شخصیتی ضداجتماعی، نمایشی و وسواسی هستند، بنابراین می‌توان گفت که این سه اختلال شخصیتی بیشترین فراوانی را در میان مرتکبین جرم‌های شبه امنیتی داشته‌اند. حال به بررسی ویژگی‌های هرکدام از این سه شخصیت می‌پردازیم:

شخصیت ضداجتماعی: برای شخصیت ضداجتماعی، ویژگی‌هایی همانند: مغرور، بی‌پروا، ستیزه‌جو، جسور، بی‌ملاحظه، پرخاشگر، لاقید، تکانشی، بی‌رحم، ستمگر، تهدیدکننده، سلطه‌گر، اغلب پرانرژی و رقابت‌کننده، بسیار مصمم و مستقل، ازخودراضی، کینه‌توز، انتقام‌گیرنده و... برشمرده شده است. ناگفته پیداست، افرادی که در این نوع شخصیت طبقه‌بندی شوند آمادگی کامل برای انجام هر نوع جرم و ناهنجاری را خواهند داشت. در بیشتر پژوهش‌های انجام شده نیز، الگوهای رفتاری مربوط به اختلال شخصیت ضداجتماعی به‌عنوان یکی از مؤثرترین عوامل ارتکاب انواع جرم‌های تأیید شده است. به‌عنوان مثال پژوهشی در کالیفرنیا آمریکا در سال ۲۰۰۳ نشان داد که فقط ۶ نفر از ۵۳ فردی که دارای بازداشت‌های پیش‌رس بوده‌اند به‌عنوان افراد ضداجتماعی شناسایی نشده‌اند، بنابراین نتایج به‌دست آمده از پژوهش فعلی نیز با نتایج سایر پژوهش‌ها از این لحاظ کاملاً سازگاری دارد.

شخصیت نمایشی: برای شخصیت نمایشی ویژگی‌هایی همانند: رفتار توجه‌خواهی و تهییج‌پذیری بیش از حد، چرب‌زبانی، شیک‌پوش و جلف و دائم در جستجوی تحریک و هیجان بودن، نیاز زیاد به تحسین و تمجید، از نظر هیجانی بی‌ثبات بودن، به‌راحتی برانگیخته شدن، طغیان‌های هیجانی مکرر، از نظر اجتماعی بسیار اجتماعی، جسور و پیش‌قدم بودن یادشده است. همچنین آنان دیگران را برای کسب تأیید و محبتشان ماهرانه تحت نفوذ خود درمی‌آورند. وجهه اجتماعی خوبی دارند و فریبنده رفتار می‌کنند؛ به‌گونه‌ای که دیگران مجذوب رفتار فریبای آن‌ها می‌شوند. اگر این افراد کانون توجه نباشند احساس می‌کنند که به آن‌ها احترام گذاشته نشده است و سبک پرشور، نمایشی و بیش‌ازحد برون‌گرای آن‌ها اغلب تضمین می‌کند که می‌توانند دیگران را برای توجه کردن به آن‌ها افسون کنند.

با بررسی ویژگی‌های شخصیتی افراد نمایشی می‌توان گفت این افراد فریب‌کار و تکانشی بوده و در هنگام دست‌زدن به کاری معمولاً عاقبت کار خود را در نظر نمی‌گیرند. همچنین این افراد قدرت تحمل سختی‌ها را ندارند که این خصوصیات، شخصیت نمایشی را برای ارتکاب جرم‌های شبه امنیتی کاملاً مستعد می‌نماید. در سایر پژوهش‌هایی که در زمینه ارتباط جرم و شخصیت انجام شده نیز، به تأثیر شخصیت نمایشی (هیستری) در ارتکاب جرم‌های اشاره شده است.

به عنوان مثال در پژوهشی که عاشوری و عظیمزاده در سال ۱۳۸۹ انجام دادند به تأثیر اختلال هیستری در ارتکاب جرم‌های اشاره شده است.

شخصیت وسواسی: کمال‌گرایی و نگرانی مفرط در مورد حفظ کردن نظم و کنترل، افراد مبتلا به اختلال شخصیت وسواسی را توصیف می‌کنند. آن‌ها همچنین بدون اینکه فعالیت‌های اوقات فراغت داشته باشند خود را وقف کار می‌کنند و به سختی می‌توانند کارهایی را به دیگران واگذار کنند و خیلی خشک، لجوج و سرد هستند. خست در خرج کردن برای خود و دیگران از دیگر ویژگی‌های آنان است. آن‌ها برای دور بودن از انتقاد دیگران، سعی می‌کنند مرتکب اشتباه نشوند. رفتار آن‌ها تعارض بین احساس خصومتی که می‌خواهند بروز دهند و ترس از نبود تأیید اجتماعی ریشه می‌گیرد. این وضعیت آن‌ها را وادار می‌سازد تا بسیار هم‌نوا با جمع باشند و قیود زیادی برای خود تعیین می‌کنند که باعث واپسایش خشم شدید می‌شود؛ اما گاه این واپسایش شکسته می‌شود و خشم در رفتارشان نمود پیدا می‌کند.

همان‌گونه که از ویژگی‌های این نوع شخصیتی پیداست نوعی کمال‌گرایی، واپسایش و خشم فروخورده در این افراد وجود دارد که اگر این افراد واپسایش خود را بر محیط از دست بدهند و یا نتوانند نظم و ترتیب را آن‌گونه که مدنظر خودشان است رعایت نمایند بسیار عصبانی شده و واپسایش خود را بر رفتارشان از دست می‌دهند که می‌تواند منجر به ارتکاب جرم‌های مختلفی چون ایجاد درگیری، فرار از خدمت و... شود. در پژوهش آشوری و عظیمزاده (۱۳۸۹) نیز به تأثیر اختلال وسواس در ارتکاب جرم‌های اشاره شده است.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

۱. با توجه به فراوانی بالای ویژگی‌های شخصیتی مربوط به اختلال شخصیت ضداجتماعی، نمایشی و وسواسی در میان مرتکبین جرم‌های شبه‌امنیتی، پرسشنامه میلیون سه روی داوطلب‌های استخدام در سازمان‌ها اجرا و از استخدام داوطلبانی که دارای اختلال شخصیت ضداجتماعی، نمایشی و یا وسواسی هستند خودداری گردد.

۲. از نیم‌رخ شخصیتی انسان‌ها که به وسیله پرسشنامه میلیون سه تهیه می‌گردد، می‌توان برای بررسی اخباری که با سایر ابزارها به دست آمده است، استفاده نمود. به عنوان مثال خبری در رابطه با سرقت توسط شخص الف دریافت است، چنانچه پس

از اجرای پرسشنامه میلیون سه مشخص شود که شخص الف دچار اختلال شخصیت ضداجتماعی است، احتمال درستی خبر افزایش می‌یابد ولی اگر نیمرخ شخصیتی شخص الف نشان دهد که وی شخصی سالم است احتمال درستی خبر کاهش قابل ملاحظه‌ای خواهد یافت.

۳. جامعه آماری این پژوهش به وسیله سایر پرسشنامه‌های ارزیابی شخصیت مثل پرسشنامه شخصیت نئو، دوباره ارزیابی شود و نتایج به دست آمده با نتایج پژوهش مقایسه گردد.

۴. پژوهشی در رابطه با عوامل مؤثر در ارتکاب سایر جرم‌های (جرم‌های عمومی، امنیتی و...) انجام شود.

منابع

۱. آشوری، محمد و عظیم زاده، شادی. (۱۳۸۹). «جایگاه پرونده شخصیت در فرآیند پیشگیری از پایدار شدن بزهکاری جوانان»، *فصلنامه حقوق*، ۱، ۱۹۵-۲۱۳.
۲. ابراهیمی نسب، کریم، نوری، ابوالقاسم و مولوی حسین. (۱۳۸۱). «بررسی مقایسه‌ای ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان پسر بزهکار و عادی در اصفهان»، *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان. (علوم انسانی)*، ۲، ۲۲۷-۲۴۰.
۳. اتکینسون، ریتال، اتکینسون، ریچارد و هیلگارد، ارنست. (۱۳۸۲). *زمینه روانشناسی جلد دوم*، ترجمه محمدنقی براهنی و دیگران، تهران: انتشارات رشد.
۴. احمدوند، محسن. (۱۳۸۷). *جرم‌های امنیتی در فقه*، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، معاونت پژوهشی، دفتر گسترش تولید علم.
۵. احمدی، حبیب و کونانی، سلمان. (۱۳۸۹). «اوصاف و ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان پسر بزهکار»، *فصلنامه تعالی حقوقی*، ۷، ۹۹-۱۱۵.
۶. ادیب، مصطفی، خوشی، ابوالفضل و حسن‌زاده، حسن. (۱۳۸۹). «رابطه تعهد و شخصیت در یک سازمان نظامی (مطالعه موردی: یک دستگاه نظامی مستقر در تهران)»، *فصلنامه روانشناسی نظامی*، ۴، ۶۹-۷۷.
۷. اصغر زاده، مجید. (۱۳۹۰). *شخصیت و ارزیابی آن*، تهران، انتشارات دانشکده علوم و فنون فارابی.
۸. پروین، لارنس. (۱۹۸۹). *روانشناسی شخصیت*، مترجمان: دکتر محمدجعفر جوادی و دکتر پروین کدیور، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
۹. تیرایی‌یاری، ندا و زارعی، ندا، چیدری، محمد. (۱۳۸۱). عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش بیمه محصولات کشاورزی (مطالعه موردی استان خوزستان). *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۰. جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۸۸). *وسیط در ترمینولوژی حقوق*، تهران، گنج دانش.
۱۱. رضوی، محمد. (۱۳۸۶). *حقوق کیفری نیروهای مسلح*، تهران، دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
۱۲. طهماسبیان، حجت اله، جعفری، جواد، روشنی، بهمن، چقازردی، سیروس، حسینی، سید علی و امجدیان، نادیا. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه کودک‌آزاری والدین و ویژگی‌های شخصیتی با الگوی مجرمانه شرارت و رفتار جنایی در بین زندانیان شهر کرمانشاه»، *مجله علمی پزشکی قانونی*، ۱، ۱۷-۲۴.
۱۳. ستوده، هدایت الله. (۱۳۸۸). *آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)*، تهران، آوای نور.
۱۴. شولتز، داوان پی و شولتز سیدنی ال. (۱۳۸۶). *نظریه‌های شخصیت*، یحیی سید محمدی، نشر ویرایش.
۱۵. شیردل، بهرام. (۱۳۹۱). تأثیر آگاه‌سازی‌های انجام شده در شناخت و کاهش جرم‌های امنیتی در ستاد کل آجا و نیروها طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، تهران، دانشکده علوم و فنون فارابی.
۱۶. عابدینی، زین‌العابدین. (۱۳۸۷). «ویژگی‌های شخصیتی مجرمین خطرناک»، *فصلنامه کارآگاه*، دوره دوم، تابستان ۸۷، شماره ۳، ۹۴-۱۰۷.
۱۷. گروسی فرشی، میر تقی، محمود، علی‌لو، مجید و اسمعیلی کورانه، احمد. (۱۳۸۶). «مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های مقابله‌ای مجرمین با افراد بهنجار»، *فصلنامه روانشناسی معاصر*، دوره دوم، شماره ۱، صفحه ۲۴ تا ۳۱.
18. Kocsis, Richard N. (2008). *Serial Murder and the Psychology of Violent Crime*, Humana Press

